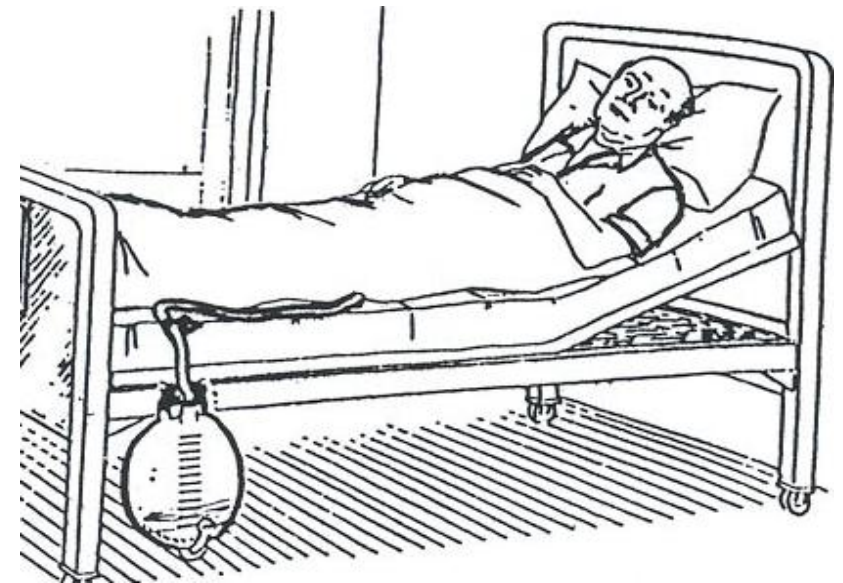

คู่มือวิธีการเปลี่ยนสายสวนคาบัสสาวะในผู้ชาย สำหรับผู้ป่วยอัมพาตจากการบาดเจ็บไขสันหลัง

สนับสนุนการพิมพ์โดย
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

โครงการสอนสุขศึกษาในหอผู้ป่วย
ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลศิริราช

SIPI NS2018158

จัดทำโดย

นางสาวพวงทอง กล่อมใจเย็น พยาบาลผู้ชำนาญการพิเศษ
หัวหน้าหอผู้ป่วยบาดเจ็บกระดูกสันหลัง
นายศาสวัฒน์ นิลเหลื่อม
พยาบาลหอผู้ป่วยบาดเจ็บกระดูกสันหลัง
งานการพยาบาลศัลยศาสตร์และศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์

ที่ปรึกษา

รศ.นพ.สุรินทร์ ธนพิพัฒนศิริ
สาขาวิชาศัลยศาสตร์ทางกระดูกสันหลัง
ภาควิชาศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์และกายภาพบำบัด

รศ. นพ.ชลเวช ชวศิริ
สาขาวิชาศัลยศาสตร์ทางกระดูกสันหลัง
ภาควิชาศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์และกายภาพบำบัด

พิมพ์ครั้งที่ 1

จำนวน 500 เล่ม

พ.ศ. 2558

รหัสหน่วยงาน NS 07110505863

สงวนลิขสิทธิ์โดย พ.ร.บ.การพิมพ์ 2537

ขั้นตอนการฟอกมืออย่างมีประสิทธิภาพ

2006

วิธีป้องกันการบาดเจ็บของท่อปัสสาวะ

ผู้ที่ทำการสวนคาสายสวนปัสสาวะให้ผู้ป่วย ต้องได้รับการสอน ความรู้และฝึกทักษะ การใช้เทคนิควิธีการสวนคาสายสวนปัสสาวะที่ถูกต้อง จากพยาบาลที่มีความรู้และความชำนาญเฉพาะทาง

ข้อควรระวัง

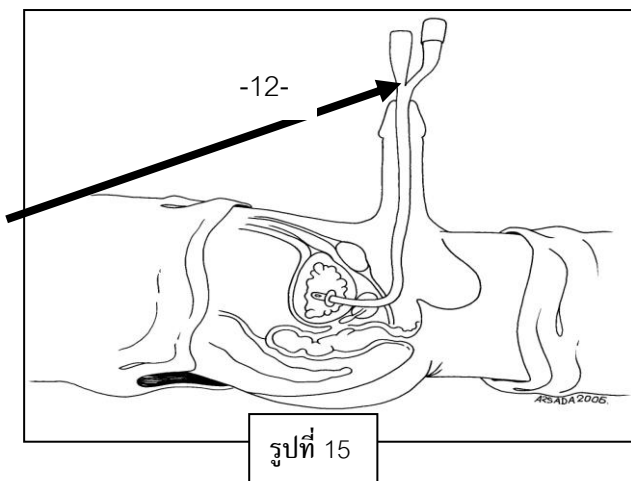
1. ต้องใส่สายสวนปัสสาวะให้ลึกสุดปลายสายสวนปัสสาวะ

(ท่อปัสสาวะในผู้ชายยาวประมาณ 6 - 8 นิ้ว) ดังรูปที่ 15

2. เมื่อต้นสายสวนปัสสาวะไม่เข้า **อย่าพยายามดัน** แต่ให้ช่วยบองคชาติ ไปในทิศทางต่าง ๆ จนสามารถใส่สายสวนปัสสาวะได้

3. ก่อนใส่น้ำในบอลลูนให้คลำบริเวณโคนองคชาติ เพื่อดูว่ามีสายสวนปัสสาวะขดอยู่หรือไม่ **ถ้ามีให้ขยับสายสวนปัสสาวะถอยออกมา และใส่ใหม่ โดยไม่ต้องดึงสายสวนออกทั้งหมด**

ใส่สายสวน
ปัสสาวะให้
ลึกสุดปลาย
สายสวน
ปัสสาวะ
ดังรูปที่ 15

ผู้ป่วยอัมพาตจากการบาดเจ็บไขสันหลัง ไม่สามารถถ่ายปัสสาวะได้เอง จำเป็นต้องคาสายสวนปัสสาวะไว้ตลอดเวลา ดังนั้นผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยต้องมีความรู้และความสามารถในการดูแลสายสวนคาสายสวนปัสสาวะ รวมทั้งวิธีการเปลี่ยนสายสวนคาสายสวนปัสสาวะที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะ ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญทำให้เกิดอันตรายถึงแก่ชีวิต ถ้าผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยปฏิบัติไม่ถูกต้อง

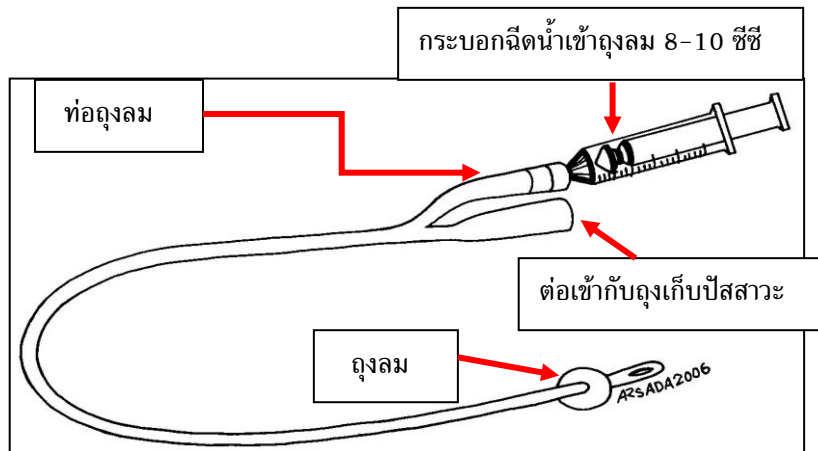
จากสถิติของหอผู้ป่วยบาดเจ็บกระดูกสันหลัง พบว่า ผู้ป่วยชายที่คาสายสวนปัสสาวะกลับบ้าน ร้อยละ 30 จะเกิดปัญหาท่อปัสสาวะฉีกขาดจากการเปลี่ยนสายสวนปัสสาวะไม่ถูกต้อง ทำให้ต้องกลับเข้ารับการรักษาซ้ำในโรงพยาบาล

วัตถุประสงค์ของการทำคู่มือ

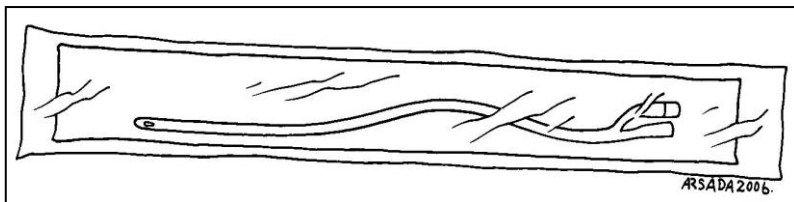
เพื่อให้ความรู้ เทคนิคและวิธีการเปลี่ยนสายสวนคาสายสวนปัสสาวะที่ถูกต้อง

การเลือกใช้สายสวนปัสสาวะ

สายสวนปัสสาวะที่นิยมใช้ คือ สายโพลีเอ (ดังรูปที่ 1 และ 2) ซึ่งปลายข้างหนึ่งมีถุงลม หรือลูกโป่งขนาด 10 – 15 มิลลิลิตร ส่วนปลายอีกข้างหนึ่งมี 2 ทาง หรือ 2 ท่อ โดยท่อหนึ่งต่อเข้ากับถุงเก็บปัสสาวะ อีกท่อหนึ่งติดต่อกับถุงลม ผู้ชายควรใช้สายสวนขนาด 16 Fr.

(รูปที่1 สายสวนปัสสาวะชนิด สายโพลีเอ 2 ทาง)

(รูปที่2 สายสวนปัสสาวะสะอาดปราศจากเชื้อบรรจุอยู่ใน ถุง 2 ชั้น)

ภาวะแทรกซ้อนใดบ้างที่เกิดภายหลังใส่สายสวนคาปัสสาวะ ?

1. การติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะ
2. ท่อปัสสาวะอักเสบและท่อปัสสาวะฉีกขาด
3. ลูกอัมตะอักเสบ
4. การเกิดนิ่วในกระเพาะปัสสาวะและไต

อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดท่อปัสสาวะบาดเจ็บ ?

ท่อปัสสาวะบาดเจ็บหรือฉีกขาด เกิดเนื่องจากผู้ปฏิบัติสอดใส่สายสวนปัสสาวะเข้าไปไม่ถึงกระเพาะปัสสาวะ โดยที่ปลายสายสวนปัสสาวะยังคงคาอยู่ในท่อปัสสาวะ แล้วใส่น้ำเข้าไปในบอลูน ทำให้ท่อปัสสาวะฉีกขาด มีเลือดออก

ข้อสังเกต

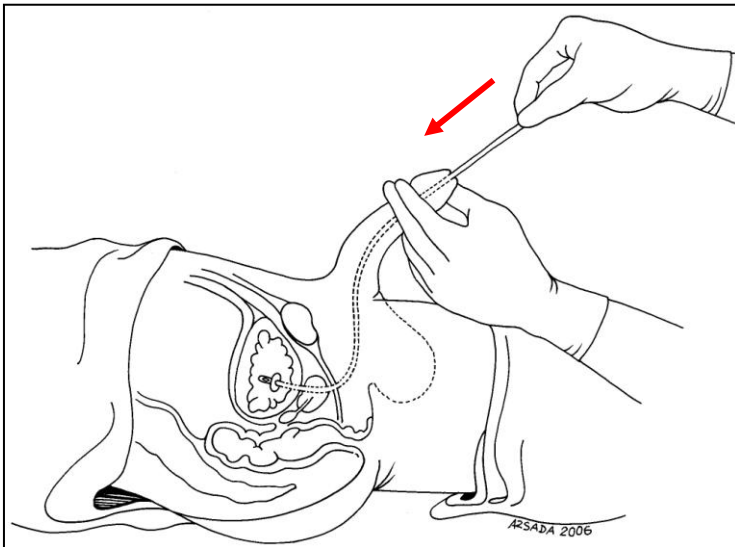
หลังใส่สายสวนปัสสาวะแล้ว ไม่มีปัสสาวะไหลออกมา ให้สังเกตการไหลของปัสสาวะ ถ้ายังไม่มีปัสสาวะออกนานเกินครึ่งถึงหนึ่งชั่วโมง ต้องรีบไปพบแพทย์

ข้อควรระวัง

1. ไม่สอดใส่สายสวนปัสสาวะในขณะที่อวัยวะเพศชายแข็งตัว ควรรอให้อวัยวะเพศอ่อนตัวก่อน

2. ถ้าใส่แล้วมีความรู้สึกปวด ดันไม่เข้าติด (มักติดที่หูด)

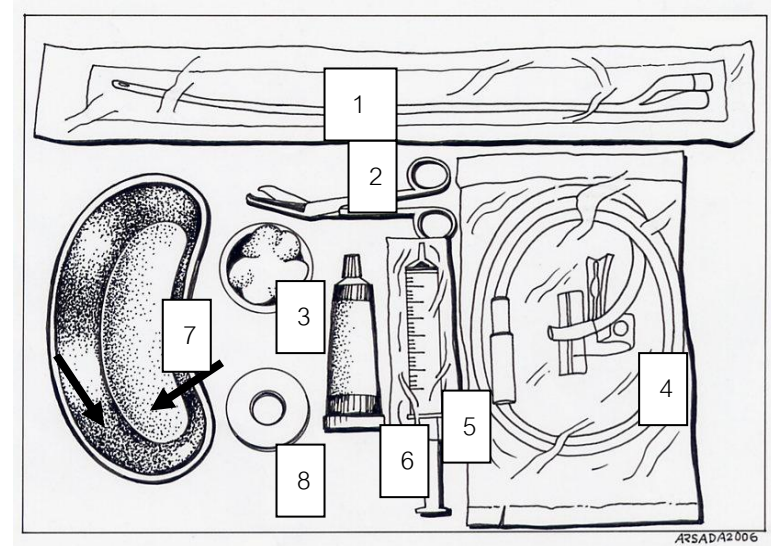
อย่าใช้แรงดันเข้าไป ให้จับองคชาติเอนลง รอสักพักบอกให้ผู้ป่วยหายใจเข้าออกลึก ๆ 2-3 ครั้งหูดมักจะคลายตัวลง แล้วจึงค่อยๆดันสายสวนเข้าไป (ดังรูปที่ 14)

(รูปที่ 14 วิธีการใส่สายสวนปัสสาวะ)

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเปลี่ยนสายสวนปัสสาวะ

1. สายสวนปัสสาวะ (สายโฟลีย์) ขนาด 16 Fr. หรือขนาดที่เคยใช้
2. กรรไกร
3. สำลีสะอาด
4. ถูรองรับปัสสาวะสะอาด

(รูปที่ 3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการเปลี่ยนสายสวนปัสสาวะ)

5. กระจกฉีดยา ดูดน้ำตมสุกที่เย็นแล้ว 10 ซีซี แล้วเก็บรอไว้ในช่องกระจกฉีดยาเดิม
6. สารหล่อลื่นสายสวนปัสสาวะ (ไซโลเคนหรือเค วาย เจลลี่)
7. ภาชนะรองรับน้ำ
8. พลาสเตอร์

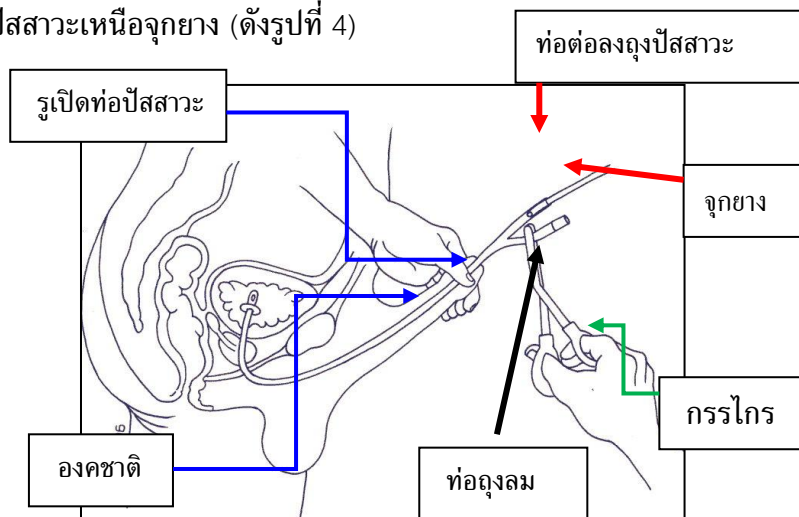
การจัดทำก่อนการเปลี่ยนสายสวนปัสสาวะ

จัดทำให้ผู้ปวยนอนหงาย

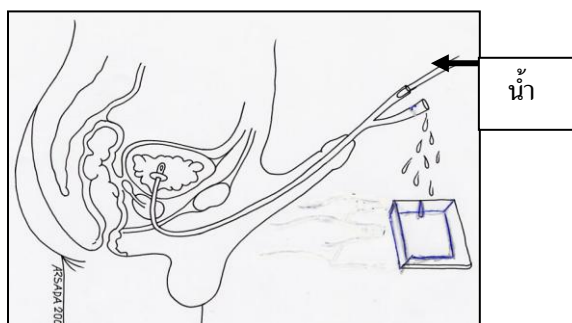
วิธีการถอดสายสวนคาปัสสาวะที่ใส่อยู่เพื่อเปลี่ยนใส่อันใหม่

- ล้างมือฟอกสบู่ให้สะอาด ใส่ถุงมือสะอาด
- ใช้กรรไกรตัดทางสายสวนคาปัสสาวะด้านที่ไม่ได้ต่อกับถุงรองรับปัสสาวะเหนือจุดยาง (ดังรูปที่ 4)

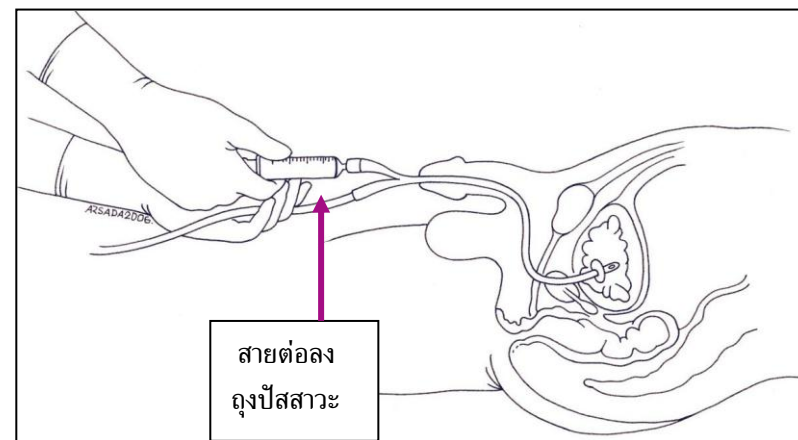
(รูปที่ 4 วิธีการตัดทางสายโพลีเอทิลีน)

- ปล่อยให้ น้ำออกจากบอลลูนลงในภาชนะรองรับให้หมด (ดังรูปที่ 5)

(รูปที่ 5 ปล่อยให้ น้ำออกจากบอลลูนให้หมด)

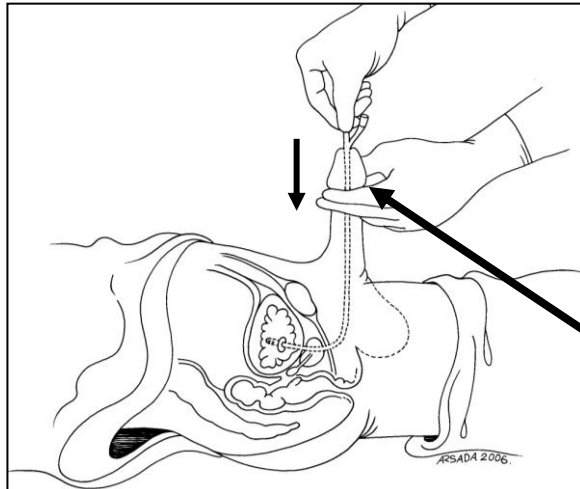
- นำสายต่อถุงรองรับปัสสาวะต่อเข้ากับทางที่มีปัสสาวะไหลออกมา
- จับสายสวนปัสสาวะไม่ให้เลื่อนหลุด
- ใช้มือขวาหรือมือข้างที่ถนัดหยิบกระบอกฉีดยาที่บรรจุน้ำต้มสุกที่เตรียมไว้แล้ว ดันน้ำใส่เข้าทางปลายท่ออีกท่อหนึ่งประมาณ 8 - 10 มิลลิลิตร (ดังรูปที่ 13)

(รูปที่ 13 ใส่น้ำเข้าทางปลายท่อที่ติดต่อกับท่อต่อลงถุงปัสสาวะ)

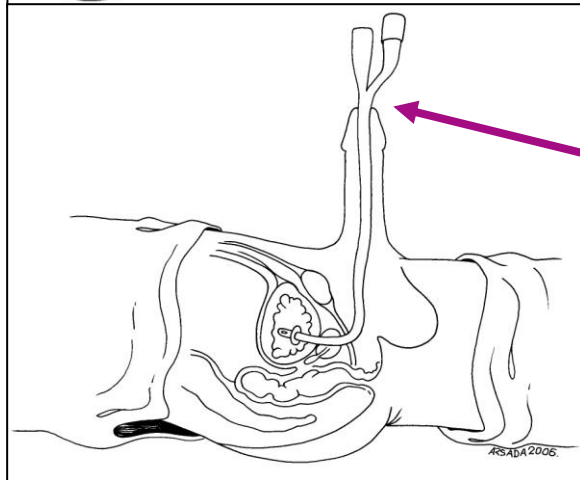
- ค่อยๆ ดึงสายสวนปัสสาวะออกช้าๆ จนรู้สึกติดผนังกระเพาะปัสสาวะ
- ตรึงสายสวนปัสสาวะไว้ที่ท้องน้อยเหนือหัวเหน่าด้วยพลาสติก เพื่อไม่ให้สายสวนปัสสาวะขยับไปมา

11. เมื่อปีศาจเริ่มไหลออกมา **ดันสายสวนเข้าไป ให้ลึกสุด**
ปลายสายสวนปีศาจ (ดังรูปที่ 11และ12) แล้วดึงถุงพลาสติกที่หุ้ม
 สายสวนปีศาจออก

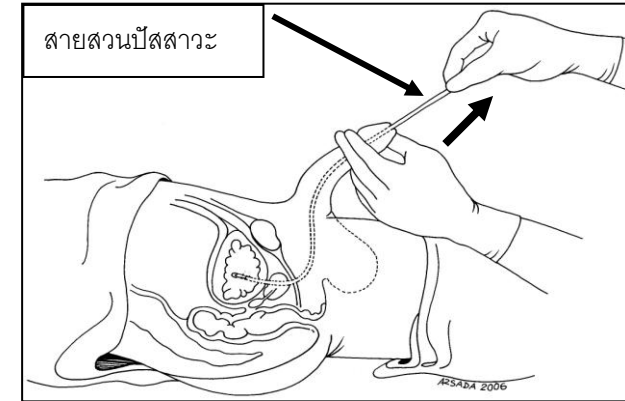
รูปที่ 11

**วิธีใส่สาย
 สวนปีศาจ
 เข้าไปให้ลึก
 สุดปลายสาย
 สวนปีศาจ**

รูปที่ 12

4. ค่อยๆ ดึงสายสวนปีศาจออก (ดังรูปที่ 6)

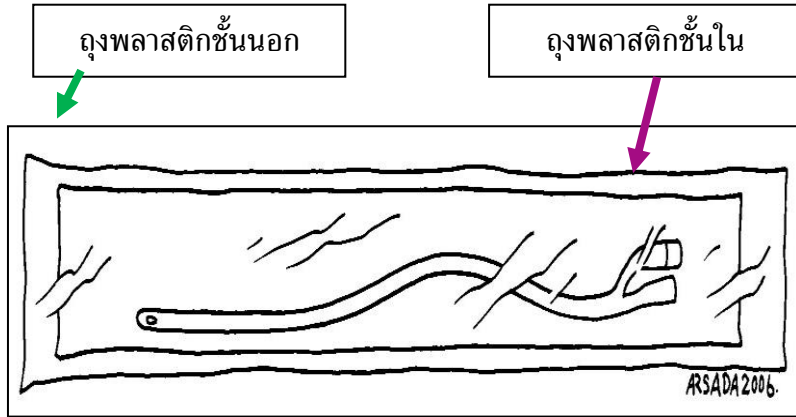
รูปที่ 6 วิธีดึงสายสวนปีศาจออก

วิธีการใส่สายสวนคาปัสภาวะอันใหม่

1. ล้างมือฟอกสบู่ให้สะอาด ใส่ถุงมือสะอาด
2. ทำความสะอาดบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอก องคชาติและบริเวณขาหนีบ 2 ข้างด้วยสบู่และน้ำสะอาด โดยเฉพาะองคชาติให้ร่นหนังหุ้มปลายองคชาติให้เปิดออก ให้เห็นส่วนปลายและรูเปิด ท่อปัสสาวะ
3. ล้างมือฟอกสบู่ให้ถูกเทคนิคตามขั้นตอน 6 ขั้นตอนให้สะอาดอีกครั้ง (แสดงวิธีล้างมือท้ายเล่ม) ใส่ถุงมือสะอาดปราศจากเชื้อ
4. ใช้มือซ้ายหรือมือข้างที่ไม่ถนัด จับองคชาติที่ร่นหนังหุ้มปลายองคชาติให้เปิดออกให้เห็นส่วนปลายและรูเปิดท่อปัสสาวะ ใช้มือขวาหรือมือที่ถนัดหยิบล่ำลือสะอาดชุบน้ำต้มสุกที่เย็นแล้ว เช็ดบริเวณรูเปิดท่อปัสสาวะให้สะอาดอีกครั้ง

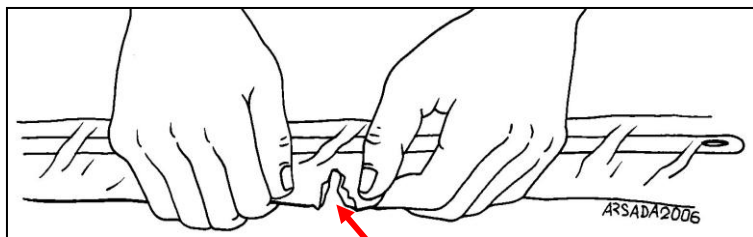
5. ฉีกถุงพลาสติกของสายสวนปัสสาวะชั้นนอกออก (ดังรูปที่ 7)

6. และดึงถุงพลาสติกด้านในออกมา (ดังรูปที่ 7)

(รูปที่ 7 สายปัสสาวะอยู่ในถุงพลาสติก 2 ชั้น ชั้นนอกและชั้นในที่สะอาด)

7. ฉีกถุงตามแนวปรุ ให้เฉพาะส่วนปลายที่ใช้สวนโผล่ออกมา
ระวังอย่าให้ปลายสายสวนปัสสาวะสัมผัสกับสิ่งใด (ดังรูปที่ 8)

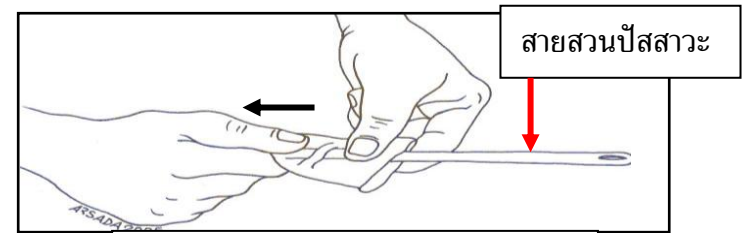

รูปที่ 8 ฉีกถุงตามแนวปรุ

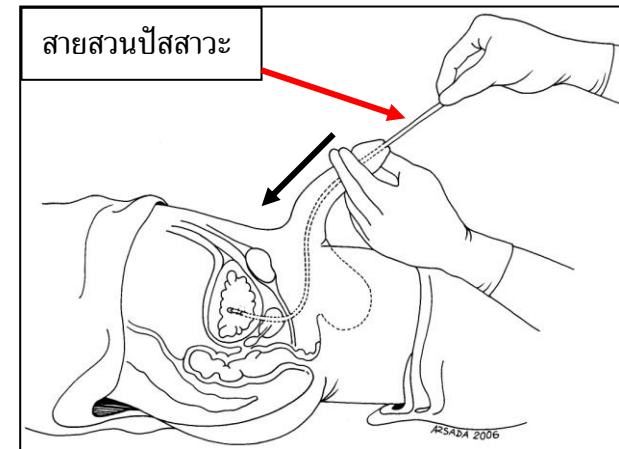
8. บีบสารหล่อลื่นซิลิโคนหรือ เควาย เจลลี่ ลงที่ปลายสายสวนปัสสาวะ

9. ใช้มือซ้ายหรือมือข้างที่ไม่ถนัดจับองคชาติให้ตั้งขึ้น

10. ค่อยๆ สอดใส่สายสวนปัสสาวะเข้าไปในรูเปิดท่อนปัสสาวะอย่างช้าๆ โดยค่อยๆ รูดถุงพลาสติกออก (ดังรูปที่ 9,10)

รูปที่ 9 ค่อยๆ รูดถุงพลาสติกออก

รูปที่ 10 วิธีใส่สายสวนปัสสาวะ